

Վահան Տերյան –
բանաստեղծ և
հասարակական
գործիչ

Андрей Тихомиров

Андрей Тихомиров
Վահան Տերյան – բանաստեղծ
և հասարակական գործիչ

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=69926569

SelfPub; 2023

Аннотация

Վահան Տերյանը (Վազան Սուքիասովիչ Տեր-Գրիգորյան) հայ բանաստեղծ և հասարակական գործիչ է: Նա հայտնի է իր տխուր ժամանակի բանաստեղծություններով, որոնցից ամենահայտնիները մինչ օրս ընթերցվում և երգվում են տարբեր երաժշտական տարբերակներով:

Андрей Тихомиров

Վահան Տերյան

– բանաստեղծ և

հասարակական գործիչ

Հայաստանի և Ռուսաստանի հարաբերությունները

Հայաստանը երկար դարերի ընթացքում կամ

կորցրեց իր անկախությունը և ընկավ օտար

զավթիչների տիրապետության տակ, կամ վերականգնեց

իր անկախությունը: Նրա սահմանները փոխվեցին:

Մշտական ջարդերն ու հայերի հալածանքները

հանգեցրին Հայաստանի որոշ շրջանների հայաթափմանը:

Հայկական լեռնաշխարհի ողջ տարածքում պահպանվել

են հայկական քաղաքների, բերդերի, ոռոգման

կառույցների մնացորդներ: 19-րդ դարի առաջին

երրորդում: Թուրքմանչայի պայմանագրով Արևելյան

Հայաստանը մտավ Ռուսաստանի կազմում: Հայկական

մարզը կազմավորվել է Էրիվանի և Նախիջևանի

խանություններից: 1828-1829 թթ Ռուս-թուրքական

պատերազմի արդյունքում Ռուսաստանին անցան

հայկական Կարսը, Արդահանը, Բայազետը, Էրզրումը,

որոնք, սակայն, Ադրիանապոլսի պայմանագրով (1829)

վերադարձվեցին Թուրքիային: 19-րդ դարի առաջին

երեք տասնամյակներում: շուրջ 150 հազար հայ Իրանից և Թուրքիայից տեղափոխվել է Արևելյան Հայաստան: Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելու ակտը հսկայական առաջադիմական նշանակություն ունեցավ: Նա կանխորոշեց Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական զարգացման ողջ հետագա ընթացքը: Արևելյան Հայաստանի ժողովուրդը ընդմիջտ ազատվել է ֆիզիկական ոչնչացման վտանգից եւ բռնել առաջադիմական զարգացման ուղին՝ իր ճակատագիրը կապելով ռուս ժողովրդի ճակատագրի հետ: Գրող-մանկավարժ Խ.Աբովյանը, հեղափոխական դեմոկրատ Մ.Նալբանդյանը, ազգային բանաստեղծ Օ.Թումանյանը և այլ հայ մանկավարժներ, արտահայտելով գանգվածների նկրտումները, ռուս ժողովրդի մեջ, ռուսական մշակույթին միանալու, ռուսական առաջադեմ հասարակական շարժման մեջ տեսան փրկությունը. իրենց ժողովրդի և նրանց տնտեսական և մշակութային զարգացման հնարավորությունը:

Սակայն Հայաստանը, լինելով Ցարական Ռուսաստանի հետամնաց ծայրամասը, ուներ ծայրահեղ թերզարգացած տնտեսություն: Արդյունաբերությունը ներկայացված էր փոքր, կիսաարհեստագործական ձեռնարկություններով՝ հիմնականում գյուղատնտեսական հումքի վերամշակմամբ: Միակ խոշոր ձեռնարկությունները Ալավերդու և Ջանգեզուրի պղնձի հանքերն ու ձուլարաններն էին: Արդյունաբերական ձեռնարկությունների զգալի մասը

գտնվում էր օտարերկրյա կապիտալի ձեռքում: Գյուղատնտեսության մեջ գերակշռում էր պարզունակ տեխնոլոգիան: Անասնաբուծությունը ծավալուն էր:

Անդրկովկասի մուտքը կապիտալիստական զարգացման ուղի ամրապնդեց նրա տնտեսական կապերը Ռուսաստանի հետ, ինչը, իր հերթին, ավելի սերտորեն կապեց տարածաշրջանի ժողովուրդների ազգային-ազատագրական շարժումը Ռուսաստանի բանվորական շարժման հետ:

Հայ ժողովրդի լավագույն զավակները իրենց ժողովրդի ճակատագիրը կապեցին Ռուսաստանի ճակատագրի հետ. Սրանք հասարակական շարժման գործիչներ են՝ Իսահակ Լալայանցը, Բոգդան Կնունյանցը, Ստեփան Շաումյանը, Սուրեն Սպանդարյանը, Ալեքսանդր Մյասնիկյանը և այլք: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ (1914-1918 թթ.) Արեւմտյան Հայաստանում թուրքական կառավարությունը հայ ժողովրդի նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականություն էր վարում: Արդյունքում սպանվեց ավելի քան 1,5 միլիոն հայ, մոտ 300 հազար փախստական ապաստան գտավ Ռուսաստանում, որոշները հաստատվեցին Մերձավոր Արևելքի, Եվրոպայի և Ամերիկայի երկրներում:

Ազատ Հայաստան ստեղծելու խորհրդային ղեկավարության ստեղծագործական գաղափարներն արտացոլվել են Ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի «Թուրքական Հայաստանի մասին» ղեկրետում (1917թ.

դեկտեմբերի 29): Սակայն գերմանա-թուրքական բլոկի միջամտությունն Անդրկովկասում և Մերձավոր Արևելքում իմպերիալիստական տերությունների քաղաքականությունը խոչընդոտեցին այս հրամանագրի իրագործմանը: Հակասովետական քաղաքականությունը լիակատար աջակցություն ստացավ ԱՄՆ իմպերիալիստներից և Անտանտի կողմից, որոնք խնդիր դրեցին Հայաստանի տարածքը դարձնել իրենց գաղութը և հակասովետական ռազմական ցատկահարթակը: Սակայն Հայաստանի բանվորներն ու գյուղացիները ոտքի ելան՝ պայքարելու օտարերկրյա վստահված անձանց դեմ: 1919 թվականի սեպտեմբերին Երևանում տեղի ունեցավ Հայաստանի կոմունիստական կազմակերպությունների առաջին անօրինական ժողովը, իսկ 1920 թվականի հունվարին՝ կոմունիստական կազմակերպությունների առաջին (ապօրինի) համաժողովը, որն ավարտեց Հայաստանում կուսակցական կազմակերպությունների միավորման և հզորացման գործընթացը: Այս հեղափոխական գործընթացներին ակտիվ մասնակցություն է ունենում կոմունիստ բանաստեղծ Վահան Տերյանը:

Ռուս ժողովրդի եղբայրական օգնության շնորհիվ Հայաստանի աշխատավոր ժողովուրդը կարողացավ վերջնականապես հաղթել ինտերվենցիոնիստների և ազգայնական հակահեղափոխության ուժերին և 1920 թվականի նոյեմբերի 29-ին Հայաստանում հաստատել խորհրդային իշխանություն: Վ.Ի.Լենինը սրտանց ողջունեց

«իմպերիալիզմի լծից ազատագրված աշխատավոր
Խորհրդային Հայաստանը»:

Իրենց կառավարման տարիներին (1918-1920
թթ.) ազգայնականներն ու օտար օկուպանտները
երկիրը հասցրին տնտեսական և քաղաքական
աղետի: Կամայականություններն ու ավելորդությունները,
կապիտալի ճնշումը, աշխատանքի կիսաճորտական ձևերը
ծայրահեղ ծանր դրության մեջ են դնում Հայաստանի
բանվորներին ու գյուղացիներին:

Հայաստանում խորհրդային իշխանության
հաստատմամբ սկսվեց հանրապետության տնտեսության
վերականգնումը: Խորհրդային մյուս
հանրապետությունների ժողովուրդների եղբայրական
օգնությամբ 1928 թվականին արդյունաբերական
արտադրանքը հասել է 1913 թվականի մակարդակին, իսկ
գյուղատնտեսական արտադրանքը գերազանցել է այն:

Նախապատերազմյան հնգամյա պլանների տարիներին
հանրապետությունում կառուցվել և շահագործման են
հանձնվել 25 խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններ,
ընդլայնվել է գունավոր մետալուրգիան, ստեղծվել
են քիմիական, թեթև, սննդի արդյունաբերության
ձեռնարկություններ:

Հանրապետությունում վերացավ անգրագիտությունը,
ստեղծվեցին բանվոր դասակարգի և մտավորականության
որակյալ ազգային կադրեր: Ընդլայնվել է
գիտամշակութային հաստատությունների ցանցը:

Չարգացան սովետահայ գրականությունն ու արվեստը:

Հայրենական մեծ պատերազմ 1941-1945 թթ Խորհրդային սոցիալիստական համակարգի և խորհրդային ժողովուրդների բարեկամության ամենամեծ փորձությունն էր: Հանրապետության հազարավոր բնակիչներ ոտքի կանգնեցին պաշտպանելու իրենց Հայրենիքը: Հայաստանի շուրջ 70 հազար զինվորներ պարզեատրվել են ԽՍՀՄ մարտական շքանշաններով ու մեդալներով: Խորհրդային Միության հերոսի բարձր կոչման է արժանացել 103 մարդ:

Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին Հայաստանի 380 հազար աշխատավոր արժանացել է պետական պարգևների:

Հետպատերազմյան շրջանում Հայաստանի տնտեսության մեջ զգալի վերելք է եղել:

Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությունն ավելացնելու, բամբակի, շաքարի ճակնդեղի, հացահատիկի, մսի, կաթի և բուրդի հումքի իրականացման և պետությանը գերազանցելու համար Հայաստանը 1958 թվականի դեկտեմբերին պարզևատրվել է Լենինի շքանշանով: Տնտեսական և մշակութային շինարարության մեջ Հայաստանի աշխատավոր ժողովրդի ձեռք բերած հաջողությունների համար հանրապետությունը պարզևատրվել է Լենինի երկրորդ (1968 թ. հոկտեմբեր), Հոկտեմբերյան հեղափոխության (1970 թ. նոյեմբեր), Ժողովուրդների բարեկամության (1972 թ. դեկտեմբեր) շքանշաններով:), Լենինի շքանշան (1978 թ. հոկտեմբեր Գ.):

Խորհրդային իշխանության տարիներին Հայաստանում ստեղծվեց առողջապահական լայն համակարգ՝ հանրապետության բնակչությանը ապահովելով բոլոր տեսակի բուժօգնությամբ: Սոցիալ-տնտեսական վերափոխումները վերջ դրեցին համաճարակային հիվանդություններին. 1913-ի համեմատ հիվանդանոցային մահճակալների թիվն ավելացել է ավելի քան 100 անգամ: 1980-ին կար 171 հիվանդանոցային հիմնարկ՝ 26 հազար հիվանդանոցային մահճակալով: 1980-ին հանրապետությունում աշխատում էր 11,1 հազար բժիշկ (1913-ին՝ ընդամենը 73 բժիշկ), բուժքույրական անձնակազմի թիվը՝ 26,6 հազար մարդ: Շահագործման են հանձնվել հիվանդանոցային նոր շինություններ, ամբուլատորիաներ, կլինիկաներ, ընդլայնվել է հանգստավայրերի և հանգստյան տների ցանցը:

89 առողջարաններում, հանգստյան տներում, պանսիոնատներում և զբոսաշրջային կենտրոններում տարեկան բուժվում և հանգստանում էին հարյուր հազարավոր մարդիկ: Հանրապետության սահմաններից շատ դուրս քաջ հայտնի են Արզլիի, Ջերմուկի, Դիլիջանի, Սևանի և այլ հանգստավայրերը:

Լայն զարգացում ունեցավ սպորտը: 1981 թվականի սկզբին հանրապետությունում կար 24 մարզադաշտ: 89 ֆուտբոլի դաշտ և 979 վոլեյբոլի, բասկետբոլի և թենիսի կորտեր: Մարզիկների ընդհանուր թիվը կազմում է 720 հազար մարդ: 1970 թվականից գործում է «Հրազդան»

հանրապետական մարզադաշտը, որը տեղավորում է մինչև 75 հազար հանդիսական:

Հանրապետությունում գիտական մտքի զարգացման կենտրոնը ՀԽՍՀ ԳԱ-ն էր, որը հիմնադրվել է 1943թ., 1980թ.

88 ակադեմիկոս և թղթակից անդամներ. Հանրապետությունում գործում էին տարբեր պրոֆիլի հարյուրավոր գիտական հաստատություններ: Խորհրդային Հայաստանում զարգացան ժամանակակից գիտության այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք են աստղաֆիզիկան, ռադիոճարտարագիտությունը, էլեկտրոնիկան, կիբեռնետիկան, կենսաքիմիան և ֆիզիոլոգիան, կենսաֆիզիկան, բիոնիկան և այլն: Բյուրականի աստղաֆիզիկական աստղադիտարանը համաշխարհային հռչակ էր վայելում:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.